

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ห้องสมุดคือหน่วยงานที่สำคัญหน่วยงานหนึ่งของสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเรียกแตกต่างกันไป เช่น ห้องสมุด หอสมุด หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ สำนักวิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ศูนย์บรรณสารและสื่อการศึกษา เป็นต้น และทำหน้าที่เป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนางานทางวิชาการกับอาจารย์ ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา และประชาชนทั่วไป สร้างนิสัยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองสู่การศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลเป็นหน่วยงานหนึ่งภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่มีห้องสมุดเป็นหน่วยงานย่อยทำหน้าที่ที่สำคัญเพื่อให้การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลดำเนินงานด้านการสอน การวิจัย บริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล” เดิมใช้ชื่อว่า “สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล” นับย้อนหลังกลับไปเมื่อวันที่ 15 กันยายน 2532 และใช้ชื่อว่า “วิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษา” เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2518 ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจการบริหารจัดการสู่สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา เพื่อให้มีการดำเนินงานโดยอิสระและมีความคล่องตัวในการบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลของสถานศึกษา ดังนั้นจึงได้ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติฉบับเดิมและยกฐานะเป็นพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล โดยมีการรวมกลุ่มวิทยาเขตจัดตั้งเป็น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 9 แห่ง ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
2. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
4. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

5. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
6. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
7. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
8. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
9. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ปัจจุบันห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 9 แห่ง ดังกล่าวได้จัดซื้อจัดหา ระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้ในการดำเนินงานห้องสมุดเช่นเดียวกันกับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยหลายแห่ง และได้พัฒนางานห้องสมุดเข้าสู่ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ ทำให้งานห้องสมุดทุกงานที่มีความสัมพันธ์กันสามารถใช้ข้อมูลร่วมกันได้ด้วยการบันทึกข้อมูลเพียงครั้งเดียว

ระบบห้องสมุดอัตโนมัติที่ห้องสมุดในประเทศไทยนิยมจัดซื้อจัดหามาใช้ ได้แก่ ทินลิป (Tinlib) วีทีแอลเอส (VTLS) ไดนิกซ์ (Dynix) อินโนแพค (Innopac) ไฮไรซอล (Horizon) อลิสฟอว์ วินโดวส์ (Alice for Windows) เป็นต้น ระบบห้องสมุดอัตโนมัติดังกล่าวส่วนใหญ่จะประกอบด้วย “ชุดโปรแกรม หรือ Modules” หลายชุด ซึ่งปัจจุบันนิยมเรียกว่า “ระบบ” โดยแต่ละชุดโปรแกรมนั้นได้มีการพัฒนาขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับการใช้งานและภารกิจของฝ่ายต่าง ๆ ของห้องสมุด โดยทั่วไประบบห้องสมุดอัตโนมัติมักประกอบด้วยระบบงานย่อย (Modules) ในการทำงานดังนี้

1. ระบบงานจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ (Acquisition Module) ประกอบด้วยหน้าที่ในการทำงานดังนี้ คือ งานบอกรับ งานตรวจรับ งานติดตามทวงถาม งานควบคุมงบประมาณ การจัดซื้อ งานออกแบบรายงานต่าง ๆ เป็นต้น

2. ระบบงานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ (Cataloging Module) ประกอบด้วยหน้าที่ในการทำงานดังนี้ คือ งานถ่ายเทข้อมูล งานตรวจสอบข้อมูล งานบันทึกข้อมูล งานแก้ไขข้อมูล งานออกรายงาน และงานควบคุมเอกสาร เป็นต้น

3. ระบบงานควบคุมวารสารหรือสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง (Serial Control Module) ประกอบด้วยหน้าที่ในการทำงานดังนี้ คือ งานบอกรับ งานลงทะเบียน งานควบคุมงบประมาณ การบอกรับ งานติดตามทวงถาม งานเวียนแจ้งผู้ให้บริการ และงานออกรายงานสถิติต่าง ๆ เป็นต้น

4. ระบบงานยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศ (Circulation Module) ประกอบด้วยหน้าที่ในการทำงานดังนี้ คือ งานยืมทรัพยากร งานคืนทรัพยากร งานควบคุมทะเบียนผู้ยืม งานทวงถาม

และการติดตามการทวงถาม งานจองทรัพยากร งานยืมระหว่างห้องสมุด งานสำรวจเอกสาร เพื่อให้บริการ และงานออกรายงานสถิติต่าง ๆ เป็นต้น

5. ระบบงานสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ (Online Public Access Catalog Module – OPAC) ประกอบด้วยหน้าที่ในการทำงานดังนี้ คือ การกำหนดบรรณานุกรม การออกแบบผลการสืบค้น ระดับของการแสดงผล การแสดงผล ระดับของการสืบค้นของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน การออกรายงานผลการสืบค้น และการออกสถิติรายงานการสืบค้น เป็นต้น

นอกจากระบบงานดังกล่าวยังมีระบบงานย่อยพิเศษที่เพิ่มขึ้นมา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริษัทที่พัฒนาโปรแกรมเพื่อให้เกิดความแตกต่างในรายละเอียดของการทำงาน ได้แก่ ระบบงานสืบค้นสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (web inquiry module หรือ WebOPAC module หรือ iPAC Module) ระบบงานบริการยืม-คืนด้วยตนเอง (Self Circulation Module) ระบบงานการลงรายการแบบห้องสมุดสาขา (Union Catalogue Module) ระบบงานจองหนังสือด้วยตนเอง เป็นต้น

เมื่อห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลได้ใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ ระบบงานต่าง ๆ ดังกล่าวในระยะเวลาหนึ่งแล้ว ผู้วิจัยพบว่าควรจะมีการศึกษาการใช้ พฤติกรรม ความพึงพอใจ ปัญหาและอุปสรรคการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติแต่ละระบบงานของบรรณารักษ์ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล จำนวน 9 แห่ง เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา การดำเนินงานห้องสมุดด้วยระบบห้องสมุดอัตโนมัติของบรรณารักษ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล นอกจากนี้ยังสามารถนำผลการวิจัยเสนอต่อบริษัทตัวแทนจำหน่าย เพื่อปรับปรุงและพัฒนา ระบบห้องสมุดอัตโนมัตินั้น ๆ ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับการใช้พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้ใช้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้ พฤติกรรม ความพึงพอใจ ปัญหาและอุปสรรคการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติของบรรณารักษ์ห้องสมุด มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

ขอบเขตการวิจัย

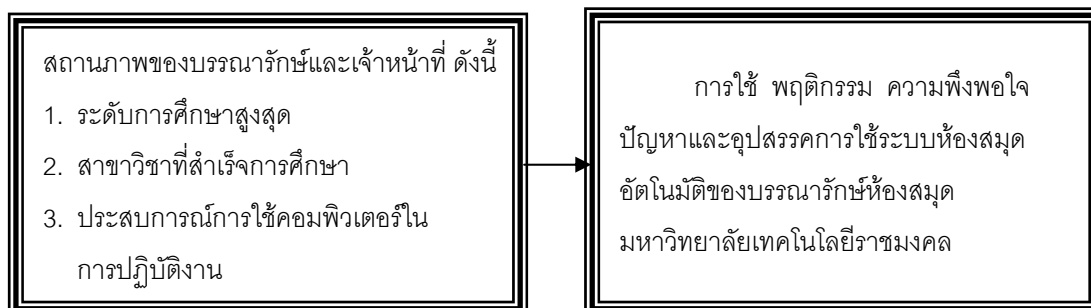
การวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล” ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงการใช้ พฤติกรรม ความพึงพอใจ ปัญหาและอุปสรรคการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติของบรรณารักษ์ห้องสมุด มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ที่ใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติในการดำเนินงานห้องสมุด จำนวน 9 แห่ง ดังนี้

1. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
2. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
3. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
4. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
5. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
6. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
7. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย
8. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
9. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

สมมุติฐานการวิจัย

1. บรรณารักษ์ที่มีระดับการศึกษาสูงสุดต่างกัน มีการใช้ พฤติกรรม ความพึงพอใจ ปัญหาและอุปสรรคการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติแตกต่างกัน
2. บรรณารักษ์ที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาต่างกัน มีการใช้ พฤติกรรม ความพึงพอใจ ปัญหาและอุปสรรคการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติแตกต่างกัน
3. บรรณารักษ์ที่มีประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีการใช้ พฤติกรรม ความพึงพอใจ ปัญหาและอุปสรรคการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติแตกต่างกัน

กรอบแนวความคิดของการวิจัย

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. **บรรณารักษ์** หมายถึง บรรณารักษ์หรือเจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ
2. **ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล** หมายถึง หน่วยงานที่ทำหน้าที่รวบรวมและให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ที่มีการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ จำนวน 9 แห่ง
3. **ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ** หมายถึง ระบบสารสนเทศระบบหนึ่ง ที่อาศัยการทำงานร่วมกันของฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ เพื่อการจัดการงานด้านต่าง ๆ ของห้องสมุด อย่างต่อเนื่อง ครบวงจร ได้แก่ งานจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ งานควบคุมวารสารหรือสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง งานบริการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศ งานสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ เป็นต้น โดยไม่ต้องทำงานด้วยมือซ้ำหลาย ๆ ครั้ง และมีการเชื่อมต่อระบบกับผู้ใช้ด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม
4. **การใช้** หมายถึง ข้อมูลทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับการนำและการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติในการดำเนินงานห้องสมุดของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
5. **พฤติกรรมการใช้** หมายถึง พฤติกรรมการเรียนรู้วิธีการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ การเลือกใช้คำสั่ง การเลือกแสดงผลลัพธ์ เป็นต้น
6. **ความพึงพอใจของผู้ใช้** หมายถึง สภาวะทางอารมณ์ หรือความรู้สึกทางอารมณ์ของบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดที่มีต่อการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติ
7. **ปัญหาและอุปสรรคการใช้** หมายถึง สิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการใช้ระบบห้องสมุดอัตโนมัติด้านต่าง ๆ ในระบบงานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ งานจัดหา

ทรัพยากรสารสนเทศ งานวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ งานควบคุมวารสารหรือสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง
งานบริการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศ งานสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบการใช้ พฤติกรรม ความพึงพอใจ ปัญหาและอุปสรรคการใช้ระบบห้องสมุด
อัตโนมัติของบรรณารักษ์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
2. ทราบแนวทางการพัฒนaborณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดให้สามารถใช้ระบบ
ห้องสมุดอัตโนมัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ